



## Metodiopetuksen tuki verkossa: menetelmäopetuksen tietovaranto

Tuomas J. Alaterä  
suunnittelija  
FSD Yhteiskuntatieteellinen tietovaranto

24.01.2002  
TieVie-lähtöseminaari



## FSD

- Yhteiskuntatieteellinen tietovaranto (Finnish Social Science Data Archive)
- tutkimuksen ja opetuksen palveluresurssi
- Me...
- ...arkistomme yhteiskuntatieteellisiä aineistoja
- ...ylläpidämme niihin liittyvää tietopalvelua
- ...edistämme olemassa olevien koti- ja ulkomaisten tutkimusaineistojen uudiskäyttöä

24.01.2002  
TieVie-lähtöseminaari



## FSD faktaa

- toiminnassa 1999 alkaen
- työntekijöitä 10 vakituista, 5-8 eri hankkeissa
- opetusministeriö rahoittaa, lisäksi erilaista hankerahoitusta
- valtakunnallinen palvelutehtävä
- Tampereen yliopiston erillislaitos

24.01.2002  
TieVie-lähtöseminaari



## FSD ja muu maailma

- arkistossa suomalaisia ja kansainvälisiä tutkimusaineistoja
- koko tietovarantojen verkko aineistoinen käytössä kansallisen arkiston kautta
- aineistoja arkistoidaan myös muualla - FSD keskeinen säilytyspaikka yliopistojen ja tutkimuslaitosten aineistoille

24.01.2002  
TieVie-lähtöseminaari



## Aineistojen arkistointi

- toiminnan onnistuminen perustuu tutkijoiden aktiivisuuteen (aineistojen hankinta)
- uusia aineistoja tulee viikottain n. 1-3 ja toimitetaan asiakkaille hieman enemmän
- anonymisoidut ja tarkistetut aineistot (etiikka, tietosuoja, tekijänoikeudet)
- oikeudet säilyvät tutkijalla ja aineiston käytölle voi asettaa ehtoja (esim. lupa tai embargo)

24.01.2002  
TieVie-lähtöseminaari



## Aineistojen haku ja toimitus

- FSD:n www-sivujen aineistoluettelot
- TAMCAT - Tampereen yliopiston kirjasto
  - myös LINDA:sta (yliopistokirjastojen yhteisluettelo)
- NESSTAR-aineistokantasovellus
- tutkija tai opiskelija saa aineistoja käyttöönsä ei-kaupallisiin tarkoituksiin (käyttöluvut)
- kaikki peruspalvelut maksuttomia
- opiskelijoille selkeimmin suunnattu MOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto

24.01.2002  
TieVie-lähtöseminaari



## Kvantitatiiviset aineistot

- aineistokokoelma koostuu miltein yksinomaan kvantitatiivisista aineistoista (hieman alle 300)
- arkistoidaan, jos ovat elektronisia ja yhteiskuntatieteellisesti relevantteja
- arkistoidaan aina kyselylomakkeineen (pdf) ja koodausohjeineen, jotta tulkittavuus säilyy
- arkistointi SPSS Portable -muodossa

24.01.2002  
TieVie-läheseminaari



## Kvalitatiiviset aineistot

- kvalitatiiviset aineistot tulossa - uusi alue
- kuvaillaan, ei arkistoida FSD:hen
- nyt tietokannassa noin 20 aineistoa
- tulevaisuudessa kasvaa myös tieteenalakohtaisten tietovarantojen kautta

24.01.2002  
TieVie-läheseminaari



## Arkistoinnin hyötyjä:

- tieteen avoimuus & tieteellinen keskustelu
- aineistojen analysoinnin tehostaminen
- vertailuaineistojen saatavuus
- säilyvyys käyttökuntoisena (eri formaatit)
- varmuuskopio elektroniselle aineistolle
- "yksi luukku" tälle kaikelle

24.01.2002  
TieVie-läheseminaari



## Motatioto / Motadata FSD:ssä

- tallenne- tai aineistolähtöisesti:
  - tallenteen rakenteinen kuvaus; dataa datasta
- tietoa aineiston alkuperästä ja käytöstä
- käytetään aineiston kuvailuun
  - tekijät, aihepiiri, käytetyt menetelmät, käyttöehdot, muuttujat, kysymyslomakkeet, tuotetut julkaisut...

24.01.2002  
TieVie-läheseminaari



## Metadataa tarvitaan

- tunnistamaan yksittäinen aineisto
- helpottamaan halutun aineiston etsimistä (hakutoimintojen kohteena)
- helpottamaan uudiskäyttöä
  - joka on ajallisesti ja tarkoituksellisesti alkuperäisestä käytöstä poikkeavaa
- toimii sekundaarisen analyysin informaationa
- FSD:ssä luonteeltaan teknistä: tavoite on kuvata alkuperäinen aineisto niin tarkasti, että aineiston "olemus" käy lukijalle selväksi

24.01.2002  
TieVie-läheseminaari



## Kuvailuformaattina DDI

- Data Documentation Initiative
- kansainvälinen kvantitatiivisten yhteiskuntatieteellisten tutkimusaineistojen kuvailuun kehitetty formaatti
- FSD:ssä korvaa, mutta verrattavissa tutumpiin; esim. Dublin Core, MARC
- yhdenmukainen kuvailu eri data-arkistoissa
- formaatissa 5 pääkomponenttia, kenttiä n. 300
  - FSD:ssä käytössä noin kolmasosa

24.01.2002  
TieVie-läheseminaari



## DDI

- mahdollistaa aineiston hyvin tarkan kuvailemisen
- ... ja tehokkaat ja tarkat haut
- edellyttää ammattitaitoisia kuvaillijoita: aineiston/muuttujen viipaloiminen näin pieniin osiin ei ole varsinaisen tutkijan intresseissä
- kuvailukieli englanti ja aineiston kieli (suomi)
- kuvailut tehdään XML-kielillä

24.01.2002  
TieVie-lähteminaari



## XML

- Extensible Markup Language
- dokumenttirakenteiden määrittely- ja esitystapakieli (vrt. HTML)
- dokumenttityypimäärittely (DTD) määrittelee XML-dokumentin sallitut elementit ja niiden suhteet (vrt. HTML:n DTD)
- erityisesti rakenteisen informaation tallennukseen ja jakeluun verkossa (WWW)

24.01.2002  
TieVie-lähteminaari



## XML (jatkoa)

- ohjelma- ja laitteistoriippumaton
- puhdasta tekstiä - ihmisilmin ymmärrettävää
- tehokas ratkaisu, silti kevyt käyttää
- XML:n käyttö data-arkistojen yhteinen hanke
- DDI:n ja XML mahdollistavat julkaisujen tuottamisen suoraan aineistokuvailuista
- mahdollistaa monipuoliset haut eurooppalaisten arkistojen tietokannoista yhden käyttöliittymän kautta (NESSTAR)

24.01.2002  
TieVie-lähteminaari



## Tesaurusukset

- tesaurus ts. kattava kontrolloitu sanasto
- jokaisen tutkimusaineiston sisältö kuvaillaan 1) tekemällä tiivistelmä 2) asiasanoittamalla
- YSA - yleinen suomalainen asiasanasto suomenkielisessä asiasanoituksessa
- HASSET-tesaurus englanninkielisessä
- tesaurusukset siten jokapäiväisessä käytössä

24.01.2002  
TieVie-lähteminaari



## Tesaurusyhteistyö

- FSD mukana kansainvälisissä tesaurusprojekteissa
- monikielinen tesaurus: monikieliset haut samoihin aineistotietokantoihin
- aihepiirin hankkeet HASSET ja LIMBER nykyään "Monikielinen asiasanasto" -hanke
  - tavoitteena monikielinen eurooppalainen asiasanasto (ELSST)
  - n. 1500 asiasanaa
  - vahvistettu metodologiaa käsittelevin termein

24.01.2002  
TieVie-lähteminaari



## Tesaurussivusto ja tesaurusliista

- "kaikki tarpeellinen" tesaurusista
- aihepiirin sähköpostilista
- osa Tietolipastoa FSD:n sivuilla
  - aineistojen kuvailu ja DDI
  - tiedonhaun opastus
  - tutkimusetiikkaa ja lakipykälää

24.01.2002  
TieVie-lähteminaari



## MOTV Menetelmäopetuksen tietovaranto

- kvantitatiivisten tutkimusmenetelmien avoin opettamis- ja oppimisresurssi
- opettajien ja opiskelijoiden verkkoresurssi
- Tampereen yliopiston virtuaaliyliopistohanke vuonna 2002
- FSD ylläpitää ja kehittää
- suunnattu erityisesti yhteiskuntatieteisiin
- kytkeytyvyys aitoihin tutkimusaineistoihin
- jatkossa laajenee laadullisiin menetelmiin

24.01.2002  
TieVie-lähtöseminaarit



## Linkit

- FSD
  - <http://www.fsd.uta.fi/>
- Aineistoluettelot ja haut
  - <http://www.fsd.uta.fi/aineistot.html>
- tietolipasto (metadata ja DDI)
  - <http://www.fsd.uta.fi/tietolipasto/>
- tesaarussivut
  - <http://www.fsd.uta.fi/tietolipasto/tesaurus/>
- MOTV
  - <http://www.fsd.uta.fi/tietovarannot/menetelmaopetus/>

24.01.2002  
TieVie-lähtöseminaarit